

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Množství větší než malé ve světle aktuální judikatury Ústavního soudu České republiky

Ústavní soud České republiky (dále jen „Ústavní soud“) se ve svém nedávném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 98/20 ze dne 27. dubna 2021 opětovně zabýval výkladem zásady nullum crimen sine lege a vztahu podzákoně normotvorby vlády vůči ustanovením trestního práva hmotného.

V uvedeném případě Ústavní soud částečně vyhověl návrhu Okresního soudu v Chrudimi (dále jako „navrhovatel“) a zrušil ustanovení § 289 odst. 3 zákona č. [40/2009](#) Sb., trestního zákoníku (dále jako „trestní zákoník“), co do části zmocňující vládu k vydání nařízení, které konkretizuje množství větší než malé v případě omamných a psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů. Ústavní soud současně rozhodl o zrušení § 2 a přílohy č. 2 nařízení vlády č. [455/2009](#) Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku, ve znění nařízení vlády č. [3/2012](#) Sb.

K užití neurčitých právních pojmů

Ústavní soud se v první řadě věnoval části návrhu navrhovatele směřujícímu proti § 284 a § 285 trestního zákoníku. Navrhovatel namítal, že skutkové podstaty přečinu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu dle § 284 odst. 1 trestního zákoníku a přečinu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku dle § 285 odst. 1 a 3 trestního zákoníku obsahují natolik neurčité formulace (např. „množství větší než malé“), že adresát normy nemůže dopředu s jistotou určit, zdali je jeho chování trestné či nikoli. Za hlavní problém navrhovatel označil skutečnost, že trestněprávní praxe zjišťuje naplnění znaků uvedených přečinů složitou expertízou, jejíž výsledky adresát nemůže předvídat. Taková úprava je dle navrhovatele v rozporu s čl. 39 Listiny základních práv a svobod, podle něhož *„jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.“*

Tento argument Ústavní soud nepovažuje za opodstatněný a poukazuje na skutečnost, že i trestní právo hmotné obsahuje vícero obdobných neurčitých právních pojmů (jako např.: „ve větším množství“ u trestného činu nedovoleného ozbrojování dle § 279 trestního zákoníku), kdy zákonodárce použití relativně neurčitých pojmů využívá z opodstatněného důvodu, a sice aby bylo možné reagovat na dynamicky se měnící podmínky a okolnosti toho kterého případu. K námitce, že naplnění relativně neurčitého znaku popisující trestné jednání je vyvozováno až na základě expertízy, Ústavní soud konstatuje, že se jedná o v trestním právu zcela běžný postup, který je v souladu s judikaturou a ústavním pořádkem – obdobně se postupuje například při určení stavu vylučující způsobilost po požití návykové látky u trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 trestního zákoníku.

Podle Ústavního soudu je napadená úprava ústavně konformně vykládána a dotvářena mocí soudní. Dokladem této skutečnosti je vedle rozsáhlé a ustálené judikatury také sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Tpjn 301/2013, které definuje a zpřesňuje zmíněné „množství větší než malé“ u přečinu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou látku. Nejvyšší soud zde stanovil, že jde o takové množství látky pro osobní spotřebu, které vícenásobně převyšuje běžnou

dávku obvyklého konzumenta. Nejvyšší soud ČR současně uvádí, že běžná dávka obvyklého konzumenta není fixní hodnotou, ale naopak má reflektovat účinnost běžné dávky, oblibu dané drogy, počet prvokonzumentů či závislých osob atp.

Ústavní soud tedy považuje užití neurčitých právních pojmů, a to i při stanovení dolní kvantitativní hranice trestnosti, za ústavně konformní, neboť trestní normy musí obsahovat určitou míru abstraktnosti, „aby byly schopné zachytit co nejširší okruh možných eventualit, které se v životě vyskytují.“ Výklad těchto neurčitých právních pojmů náleží k posouzení obecným soudům, které mohou jako vodítko k ústavně konformní interpretaci užít zmíněné stanovisko Nejvyššího soudu a navazující judikaturu. S odkazem na náleží Pl. ÚS 13/12 ze dne 23. července 2013 Ústavní soud dodává, že „samotná rozhodovací praxe obecných soudů může dodatečně učinit danou trestněprávní normu předvídatelnou pro její adresáty, aniž by ji tak bylo možno označit za neurčitou, a tedy odporující zásadě *nullum crimen sine lege*.“

Ke zmocnění vlády vydávat nařízení určující množství větší než malé

Druhá část nálezu je věnována odůvodnění zrušení § 289 odst. 3 trestního zákoníku, které zakotvuje normotvornou kompetenci vlády vydávat nařízení určující množství větší než malé u zmíněných drogových deliktů.

Ústavní soud zde argumentací jasně navazuje na již zmíněný náleží Pl. ÚS 13/12, kde se shodně zabýval prolomením zásady *nullum crimen sine lege* v případě vládního zmocnění k určování množství omamných látek u drogových deliktů. Předním argumentem pro zrušení napadeného ustanovení je podle Ústavního soudu skutečnost, že uvedené ustanovení není toliko zmocňovacím ustanovením, které by splňovalo ústavní předpoklady. Vláda disponuje generálním zmocněním k vydávání podzákonné prováděcí normotvorby, tedy nařízení, a to v souladu s čl. 78 Ústavy. Nicméně nařízení vlády nemohou vybočit ze zákonných mezí - nesmí být *contra legem*, ani *praeter legem* - musí se držet v mezích zákona, které jsou buď vymezeny výslovně anebo vyplývají ze smyslu a účelu zákona. V daném případě je však vláda oprávněna, a to v zásadě bez dalšího, množství látek upravovat a současně zákon nestanoví žádná bližší kritéria, která by mohla vláda konkretizovat; skutkové podstaty trestných činů tak přímo doplňuje.

Zde Ústavní soud konstatuje, že taková úprava již není v souladu se zásadou *nullum crimen sine lege* ve smyslu čl. 39 Listiny základních práv a svobod, a to konkrétně s dvěma dílčími principy: *skripta*, který stanovuje požadavek zákonného pramene práva, a *certa* stanovující požadavek určitosti zákona. V důsledku vládního zmocnění tak byl porušen zákaz zasahovat do věcí s výhradou zákona, vyplývající z ústavního vymezení odvozené normotvorby exekutivy.

V předcházejícím náleží Pl. ÚS 13/12, z něž Ústavní soud v předmětném rozhodnutí vychází, je jasně zdůrazněno, že nelze připustit, aby se sféra ochrany základních práv a svobod dostala pod pravomoc moci výkonné, která k tomu není oprávněna. „Vymezení, které jednání je trestným činem, je podle čl. 39 Listiny svěřeno toliko zákonu, k jehož vydání je kompetentní toliko Parlament České republiky. Právě s ohledem na to, že ústavodárce svěřil kompetenci k vymezení skutkové podstaty trestného činu výhradně zákonu, vyloučil tím v jiných případech možnou a žádoucí sekundární úpravu věcí nepředvídatelných v momentu přijetí zákona.“

Ústavní soud nicméně uvádí, že upřesnění určité povinnosti v oblasti trestního práva prováděcím předpisem není z hlediska čl. 39 Listiny obecně vyloučeno. Je však nutné, aby zákonodárce jasně stanovil rámcové vymezení základních rysů a kritérií stanovující hranice zákona, kdy tyto může následně vláda prováděcím předpisem toliko konkretizovat.

Jako řešení pro stanovení množství rostlin a hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku

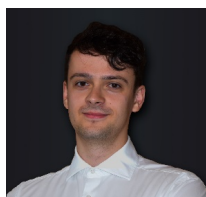
Ústavní soud předkládá cestu judikatury obecných soudů. Jak již bylo výše uvedeno, v případech ustanovení § 284 a § 285 trestního zákoníku existuje rozsáhlá judikatura obecných soudů na základě níž je možné učinit ústavně konformní výklad pojmu „množství větší než malé“.

Ke shrnutí druhé části výkladu Ústavního soudu ve vztahu k otázce zásady *nullum crimen sine lege* lze uvést citaci ze závěrečných pasáží předmětného nálezu:

„Požadavek čl. 39 Listiny, který patří mezi podstatné náležitosti demokratického právního státu, bude naplněn, když adresát zákazu obsaženého v konkrétním ustanovení trestního zákoníku nebo jiném ustanovení bude vědět, jak se má chovat, aby se nedopustil trestného činu, a současně bude zajištěno, že demokratický zákonodárce znaky trestného činu určí přímo sám nebo na základě přesně formulovaného zmocnění vlády k vydání nařízení vlády se zákonným rámcovým vymezením základních rysů a kritérií, které bude případné nařízení vlády již jen konkretizovat, přičemž jeho znalost bude zprostředkována Sbírkou zákonů. Hranici dovoleného a nedovoleného v demokratickém právním státě musí stanovovat zákonodárce pro adresáty norem srozumitelným způsobem, zatímco obecné soudy by měly zásadně jen nalézat, zda byla taková hranice dovoleného překročena, nikoli určovat, kde leží. Jejich úkolem je právo dotvářet, nikoli tvořit.“

Závěr

Závěrem dodáváme, že se účinky nálezu odvíjejí *ex nunc*, tedy teprve ode dne, v němž bude nález vyhlášen ve Sbírce zákonů. Nosné důvody nálezu lze uplatnit proto pouze *pro futuro* (do budoucna) a nikoli pro rozhodování soudu o skutcích, k nimž došlo za trvání napadené právní úpravy. Opačný přístup k zahájeným, ale také ukončeným věcem, by totiž byl v přímém protikladu k účelu předmětného nálezu, jímž je zajištění vyšší právní jistoty.

Robert Kerndl,
právní asistent

Mgr. Markéta Fulínová,
advokátka

advokátní kancelář
tdpA

Na strži 2102/61a
140 00 Praha 4

Tel.: +420 270 005 533
Fax: +420 270 005 537
e-mail: info@tdpa.cz

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS](#)
- [Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Dětský certifikát](#)
- [Přerušení výkonu trestu odnětí svobody ze zdravotních důvodů](#)
- [Trestněprávní odpovědnost členů zastupitelstva při nakládání s nepotřebným majetkem](#)
- [Kolize formalismu a ochrany obětí: nový přístup Ústavního soudu k domácímu násilí](#)
- [Podmínečné propuštění po novele trestního zákoníku](#)
- [Porušení zásady presumpce nevinny orgány činnými v trestním řízení a náhrada škody za nezákonné trestní stíhání](#)
- [Trestné činy z nenávisti \(hate crimes\) ve světle novely trestních předpisů](#)
- [Primární viktimizace dětských obětí sexuální trestnou činností](#)